

Günümüz Aleviliğinde Hz. Ali

Halil İbrahim BULUT*

hz. Ali, İslamiyet'in ortaya çıktığı ilk dönemden itibaren Müslümanların her yönden dikkatini çeken önemli bir şahsiyettir. O, Hz. Peygamber'in İslam'ı alenen yaymaya niyet edip aile efradını bir araya topladığı ve onlara yeni dinî açıkladığı andan itibaren, Allah elçisine manen ve maddeten destek olmuş, iyi bir mümin, samimi bir taraftar ve gerektiğinde cesur bir cengâver olarak İslam tarihindeki eşsiz yerini almıştır.

Hz. Peygamber'in yeğeni ve sonrasında damadı olması, yine Peygamber'in soyunun onun çocukları Hasan ve Hüseyin kanalıyla devam etmesi, ilmî birikimi, dirayet ve kararlılığıyla diğer sahabe arasında mümtaz bir yerinin olduğu da kabul edilir. İslam mezhepleri tarihi açısından Hz. Ali, tarihî ve mitolojik kimliğiyle çok önemli bir obje olmuş, mezhep tartışmalarının ve siyasi hizipleşmelerin merkezinde yer almıştır. Tarihî süreç dikkate alındığında Hz. Ali'yi seven, onu sahabenin en faziletlieleri arasında gören ve raşit halifelerin dördüncüsü kabul eden geniş bir yelpazenin yanında, tekfir eden Hariciler gibi bazı marjinal-uç topluluklar da vardır. Öte yandan Hz. Ali'yi, Allah'ın velisi, Hz. Peygamber'in vasisi ve Müslümanların ilk imamı kabul eden mutedil Şiiilerin yanı sıra onu aşırı derecede öven ve yücelten, ona bir takım beşer üstü tanrısal özellikler atfeden gruplar da vardır. Aleviliğin –en dar kapsamıyla- Hz. Ali'ye mensup olmak, onu sevmek ve yolundan gitmek anlamına geldiği kabul edilmesine rağmen son zamanlarda Alevi olduğunu açıklayan bazı şahıs veya grupların Ali'siz bir Alevilik kurgusu içinde oldukları görülmektedir. Bu durum yukarıda ifade edilen tarihî yapılanmadan farklılık göstermektedir.

Ülkemizde doksanlı yıllardan itibaren Alevilikle ilgili yayın yapan gazete, dergi, radyo ve internet sitelerinin sayısında muazzam bir artışın olduğu görülmektedir. Elbette bunun sosyopolitik ve ekonomik sebepleri üzerinde durulabilir, dinî ve siyasi açıdan bazı izahlar yapılabilir. Bizim bu makaledeki amacımız, günümüz Alevilerinin Alevilik söylemleri içinde Hz. Ali'nin tarihî ve mitolojik yönüne ne kadar yer verdiklerini tespit edebilmektir. Böyle bir çalışma kitap, dergi ve gazete gibi matbu veya süreli yayınlar üzerinden yapılabileceği gibi

* Doç. Dr.,
Sakarya Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi,
hibulut@gmail.com

“

Hz. Ali ve tarihî kişiliğinin görmezlikten gelinerek Aleviliğin – farklı bir dinmiş gibi- yeniden inşa edilmesi tarihî hakikatlerle örtüşmeyen bir kurgudur. Bu anlayışı dile getirenlerin bilinçli bir şekilde Alevilik ile İslamiyet'i ayırmaya çalıştıkları görülmektedir.

”

çağımızın en etkin iletişim araçlarından birisi olması bakımından internette Alevilere yönelik yayın yapan web sayfalarından hareketle de yapılabilir. Nitekim bu makalede, ikincisi tercih edilmiş; doğrudan Alevi vatandaşlarımıza hitap eden bazı web siteleri mercek altına alınıp değerlendirilmiştir. Söz konusu sitelerin belli bir kimlikle belli bir sosyal kesime yayın yaptıkları düşünülürse ortaya konulan yayınlardan hareketle günümüz Aleviliğinde Hz. Ali'nin konumuyla alakalı bir sonuca varmanın mümkün olduğu görülür.

Araştırmaya konu edilen web sitelerinin kurumsal olmasına dikkat edilmiştir; ancak Alevilikle ilgili yayın yapan kurumsal sitelerin çokluğu bizi ilgili sitelerde seçici davranmaya sevk etmiştir. Bu sebeple Alevi vatandaşlarımızın bağlı olduğu vakıf, dernek veya federasyonların organize ettiği siteler tercih edilmiş ve araştırma alanı olarak Cem Vakfı, Pir Sultan Derneği, Karaca Ahmet Derneği, Hüseyin Gazi Vakfı, Alevi-Bektaşî Federasyonları gibi kurumsal siteler belirlenmiştir. Makalenin hazırlanmasında betimleyici metot kullanılmıştır.

A. Alevilik Tanımları Ve Hz. Ali

Alevilere yönelik yayın yapan kurumsal siteler, Alevilik tanımlarında Hz. Ali'nin tarihî ya da mitolojik yönüne ne kadar ve ne oranda yer vermişlerdir? Bu soruya verilecek cevaplar, ilgili sitelerde Hz. Ali figürünün ortak bir payda olup olmadığının anlaşılmasına imkân tanıyacaktır. Bu gözle incelediğimiz bazı siteler Aleviliğin tanımına ilk sayfalarında yer verirken bazı sitelerde ise aranan bilgilere ilgili makalelerin satır aralarında

ulaşılabilmektedir. Bununla birlikte –az da olsa- Aleviliğin tanımına hiç yer vermeyen siteler de bulunmaktadır.

Ülkemizde Alevilere yönelik yayın yapan ilk gelişmiş internet sitesinin Şahkulu Sultan Dergâhının (www.sahkulu.org) web sitesi olduğu kabul edilmektedir.¹ Bu sitede yer alan “Günümüz Aleviliğinin Etnik Yapısı” adlı makalede “Alevilik nedir, Aleviler kimlerdir?” sorusuna şu şekilde cevap verilmektedir: “Alevilik çeşitli ve farklı kültürlerden, dinlerden, inançlardan aldığı öğeleri sentezleyerek bünyesine alarak orijinal bir öğreti yaratmıştır. Alevilikte Hristiyanlık’tan, İslamiyet’ten, Budizm’den, Mani inancından, Zerdüştlük’ten, Anadolu’nun yerli inançlarından vb. unsurlar gö-

¹ Geniş bilgi için bk. Martin Sökefeld, “Alevism Online: Re-Imagining a Community in Virtual Space”, A Journal of transnational Studies, 2002, vol. II, p. 85-123.

rülür. Alevilik, insanı merkezine koyan Anadolu'ya özgü eşi benzeri olmayan bir felsefe, bir inanç, bir yaşam biçimi, bir kültür, bir öğreti ve hatta bunların tümünü de aşan bir toplumsal olgudur.”² Aynı cevabı, aynı ifadelerle Hacı Bektaş Veli Anadolu Kültür Vakfının web sitesinde de görmekteyiz.³ Bu tanımlamada Aleviliğin senkretik özelliği ön plana çıkarılmış Budizm, Maniheizm, Zerdüşlük, Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'in inanç, kültür ve ilkelerinden sentezler yaparak oluşan bir kültür, inanç ve yaşam biçimi olduğuna dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte Hz. Ali ve Ehl-i Bey'tine atıfta bulunulmamıştır.

Hubyar Sultan Alevi Kültür Derneğinin sayfasında da “Alevilik nedir?” sorusuna şu şekilde cevap verilmiştir: “Alevilik; insanı merkezine koyan, Anadolu'ya özgü, eşi ve benzeri olmayan bir felsefe, bir inanç, bir yaşam biçimi, bir kültür, bir öğreti ve hatta bunların tümünü de aşan bir toplumsal olgudur. Alevilik Orta Asya, Ön Asya, Orta Doğu ve Mezopotamya kökenli birçok din, inanç ve öğreti ve kültür mirasının, Anadolu'da uzun bir süreçte, değişik sosyoekonomik ortamlarda yeniden yapılanmasıyla oluşmuş, bağdaştırmacı (senkretik) ve kamu tanrıci (panteist) bir inanç sistemi, kültür ve yaşam biçimi ve felsefesidir.”⁴

Bu tanıma göre Aleviliği anlamaya çalıştığımızda şu iki hususun ön plana çıktığı görülür: İlki, Aleviliğin insan merkezli, Anadolu'ya özgü eşi ve benzeri olmayan bir felsefe, kültür, inanç ve yaşam biçimi olduğudur; çünkü “Her şey eşittir ve birdir.” anlayışıyla evrende var olan “varlıkların birliği” felsefesini savunan Aleviliği tek bir din ya da inanç yapısı içinde düşünmek ve yorumlamak olanaklı değildir. Bu itibarla Alevilik kendine özgü bir inançtır. İkincisi ise, Aleviliğin bağdaştırmacı (senkretik) ve kamu tanrıci (panteist) bir inanç sistemi olmasıdır.⁵ Bu anlayışa göre Alevilik, Orta Asya, Ön Asya, Orta Doğu ve Mezopotamya kökenli birçok din, inanç ve kültür mirasının, Anadolu'da uzun bir süreçte, değişik sosyoekonomik ortamlarda yeniden yapılanmasıyla oluşmuştur. Aslında dikkatle incelendiğinde yukarıdaki tanımın kendi içinde tutarsız olduğu görülür; çünkü Aleviliğin “insan merkezli, Anadolu'ya özgü eşi ve benzeri olmayan bir felsefe, kültür, inanç ve yaşam biçimi olduğunu” iddia etmekle onun “birçok din, inanç ve kültürün harmanlanması ile oluştuğunu” iddia etmek arasında bir tezat vardır. Öte taraftan yukarıdaki tanımda İslami değerlere her hangi bir atıfta bulunulmadığı gibi Alevilikle Hz. Ali arasında da bir ilişki kurulmamış, onun tarihî ve mitolojik kişiliği görmezlikten gelinmiş, âdetâ hiç dikkate alınmamıştır.

2 http://www.sahkulu.org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=32

3 <http://www.hacibektasvakfi.com>

4 http://www.hubyar.org/v2/viewpage.php?page_id=1

5 http://www.hubyar.org/v2/viewpage.php?page_id=1

Alevi-Bektaşî Federasyonunun resmi sitesinde (www.alevibektasi.org) konunun güncel boyutuna ışık tutularak dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan farklı Alevi grupların her birinin Alevi ve Alevilik sözcüklerine yükledikleri anlamların farklı olduğuna işaret edilmekle birlikte “Alevilik-Bektaşilik nedir?” sorusuna şu şekilde cevap verilmektedir: “Sözlük anlamına göre Alevi, Hz. Ali’ye bağlı ve ondan yana olan kimse demektir. Alevilik ise genel olarak Hz. Ali’yi sevmek ve onun soyunun yani Ehli Beyt’in yolundan gitmek olarak tanımlanabilir.”⁶ Bu tanımın Hz. Ali ve Ehli Beyt’inin merkeze alınarak yapıldığı görülmektedir. Hz. Ali’yi sevenler ve onun yolundan gidenler anlamındaki bu tanımın tarihî realiteyle de uyumlu olduğu söylenebilir.

Avrupa Alevi Birlikleri Federasyonunun (www.alevi.com) adlı sitesinde doğrudan “Alevilik nedir?” şeklinde bir sayfa bulunmamakla birlikte konuyla alakalı bazı makalelere yer verildiği görülmektedir. Sitede yer alan bilimsel bir makalede Alevi teriminin etimolojisi, tarihsel ve sosyolojik anlamları üzerinde durulmuş, Anadolu Alevilerinin tarihî süreçte aldıkları adlar ve bunların arka planı hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. İlgili makalede yazar, Alevi terimini şöyle açıklamaktadır. “Arapçada ‘Ali’ye mensup, Ali’ye ait” anlamlarına gelen ‘Alevi’ kavramının bilim adamlarınca Hz. Ali’ye taraftar olma, onun yolundan gitme anlamlarında kullanıldığı ifade edilmektedir. Sözlük anlamına göre Alevi, ‘Hz. Ali’ye bağlı ve ondan

6 <http://www.Alevibektasi.org/tarihi.htm>

yana olan kimse” demektir. Bu bağlamda Alevilik genel olarak Hz. Ali’yi sevmek ve onun soyunun yani Ehli Beyt’in yolundan gitmek olarak tanımlanabilir.”⁷ Burada yazar Alevilikle Hz. Ali arasında doğrudan bir ilişki kurarak Aleviliğin Hz. Ali’ye mensubiyetten geldiğini açıklamakta ve kelimenin doğru bir etimolojisini aktarmaktadır. Makalenin devamında yazar, Aleviliğin anlaşılması açısından Hz. Ali’nin tarihî şahsiyetinin belirleyici olduğuna, onun soyundan gelen imamların da önemli dinî önderler olarak kabul edildiğine dikkat çekmiştir. Bununla birlikte aynı site içerisinde Aleviliğin tanımını ve içeriğiyle alakalı olarak bir takım mitolojik anlatımları esas alan ve Hz. Ali’ye vurgu yapıldığı hâlde tarihî şahsiyeti ötelenen ve tamamen kurumsal bir oluşumun anlatıldığı yazılar da bulun-

İslam tarihini özgün kaynaklarından okuyup tahlil edebilecek, Türklerin İslamlaşma sürecini ve bu süreçte etkin olan sosyokültürel ve özellikle tasavvufi akımları objektif bir tarzda ortaya koyabilecek Alevi akademisyenlere ihtiyaç vardır.

maktadır⁸. Örneğin Alevi Bektaşî Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı olduğu belirtilen başka bir yazarın “Adımız Anadolu Aleviliği” başlıklı makalesinde, Anadolu Alevi inancının Kırklar Meclisi’nden doğduğunu ve bu inancın özünü kırklar meclisi anlayışının oluşturduğunu, dolayısıyla Anadolu Aleviliğinin İslam ve Hz. Muhammed’in öğretilerinden farklı bir içerik taşıdığını açıklamaktadır.⁹ Yazar, Anadolu Aleviliğiyle İslam arasında doğrudan bir ilişki kurulmasını doğru bulmadığı gibi Alevilik tanımlamasında Hz. Ali’nin tarihî kişiliğine de

7 <http://www.Alevi.com/makaleler0+M518dc7ae6e1.html>

8 <http://www.Alevi.com/makaleler0+M503ff367808.html> bu sitede Ali Yaman’ın makalesi ile Lütfü Kaleli’nin makaleleri bu açıdan değerlendirilebilir.

9 <http://www.Alevi.com/makaleler0+M503ff367808.html>

yer vermemektedir. Aynı web sitesi içerisinde birbirini nakzeden iki farklı Alevilik tanımlamasının bulunması gerçekten dikkat çekicidir. Bu durum, Aleviliğin mahiyeti konusunda zihinlerin bulanık olduğuna dair bir işarettir.

Öte taraftan Alevi-Bektaşî Kültür Derneği Aleviliği (www.abkyol.nl) şöyle tanımlamaktadır: “Allah, Muhammed, Ali kutsallığını kalbinde taşıyan, Hz. Ali’nin adaletinden ayrılmayan, temelinde insan sevgisi bulunan her dine, mezhebe her inanca saygı duyan ve hoşgörü ile bakan, dil, din, ırk, renk farkı gözetmeyen eline diline sahip olma ilkelerini şart koşan, (...) Hz. Muhammed ve Hz. Ali’den gelen neslin imametini teberrra ve tevella ilkesi ile sahiplenen, dinî biçim ve şekil olarak değil, gerçek anlamıyla algılayan, dinî bağımsız bir

b. Alevilik Tarihi İnşasında Hz. Ali’nin Yeri

Alevilere yönelik yayın yapan sitelerin Alevilikle Hz. Ali arasında nasıl bir ilişki kurdukları sorusuna, Aleviliğin kökeniyle alakalı anlatımlardan hareketle de cevap verebilmek mümkündür. Nitekim Karaca Ahmet Sultan Derneğinin web sitesinde (www.karacaahmet.com) bu makalenin özüyle birebir örtüşen “Alevilikte Hz. Ali’nin Yeri” başlıklı bir sayfa ile karşılaşmaktayız. İlgili sayfada Alevilikte Hz. Ali’nin yeri şöyle açıklanmaktadır: “Aleviler, Hz. Muhammet’ten sonra en çok Hz. Ali’yi severler. (...) Aleviler, Hz. Muhammet’i son peygamber, Hz. Ali’yi ise O’nun halifesi olarak görürler. Allah, Muhammet ve Ali’yi birbirinden

irade gücü ve batını özelliği ile evrimleştiren akıl ve iman bütünlüğünde birleştiren ve tüm bunları Kırklar Cemi ile yürüten bir inanç sistemidir.”¹⁰ Yukarıdaki tanımda pek çok hususa yer verilmektedir. Hz. Ali’nin isminin üç kere geçtiği bu tanımda Allah, Muhammed ve Ali’nin kutsallığı ile Hz. Ali’nin neslinden gelenlerin imameti kabul edilmekte ve özellikle bu imamları sevenleri sevmek (tevella) ve onlara düşmanlık besleyenlerden uzak durmak (teberrra) ilkesinin benimsendiği görülmektedir. Ayrıca Aleviliğin tasavvufi/ irfani-batını bir yorum olduğuna dikkat çekilerek Alevi İslam algısının Sünni İslam anlayışından farklı olduğuna da vurgu yapılmıştır.

ayırılmazlar. Bir bütünün parçaları olarak kabul ederler. Aleviler, Hz. Ali’ye bitimsiz bir sevgi ve saygı duyarlar. O’na bağlılığı İslam’da bir yol ayrımı olarak görürler. O’na sevgi, saygı ve bağlılığı Hz. Muhammet’e sevgi, saygı olarak görürler. O’na sevgi, saygı ve bağlılığı Allah’a ve İslam’a sevgi, saygı ve bağlılık olarak düşünürler.”¹¹ Bu anlatıya göre Aleviler, Allah, Muhammet ve Ali’yi büyük bir muhabbetle sevmekte, Ali’yi sevmenin Hz. Muhammed sevgisine, Hz. Muhammed sevgisinin de Allah sevgisine götüreceğine vurgu yapılmakta ve bu üçünün birbirinden ayrılmayacağı belirtilmektedir. Burada Aleviliğin tarihi arka planına dikkat çekilerek Hz. Peygamber’in vefatın-

¹⁰ <http://www.abkyol.nl/Alevilik/12imamlar/index.html>

¹¹ http://www.karacaahmet.com/inside.asp?kategori=2&link_id=55&alt_id=1

dan sonra Hz. Ali'yi halife olarak görmek isteyenlere "Ali yanlısı" anlamında "Alevi" denildiğine, Türklerin İslamiyet'le tanışmaları sürecinde Ali karşıtlarının yanında değil, Ali taraftarları yanında yer almaları sebebiyle "Alevi" olarak isimlendirildiklerine de vurgu yapılmaktadır. Ayrıca burada Alevi geleneğinin yanı sıra Şii ekollerde de büyük önemi bulunan "teberra ve tevella" inancına da yer verildiği görülmektedir.

Öte yandan Karaca Ahmet Sultan Derneği'nin web sitesinde, "Alevilerin Hz. Ali'yi Hz. Muhammed'den daha çok sevdikleri ve Hz. Peygamberin dinî hiyerarşide Ali'den sonra geldiği" şeklindeki bir yanlış anlaşılmayı düzeltmeye çalıştıkları görülmektedir. "Anadolu Alevileri Hz. Ali'yi ve tarihsel çizgisini sevip saydıkları için çeşitli suçlamalara tabi tutulmuşlardır. Emevi Müslümanla-

rı; Alevileri ve Bektaşîleri Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'ini çok seviyorlar diye onları, Hz. Muhammet'i sevmemekle Hz. Ali'yi, Hz. Muhammet'ten üstün görmekle suçlamışlardır. Aleviler, Hz. Muhammet'i son peygamber, Hz. Ali'yi ise Hz. Muhammet'in velisi, halifesi olarak görürler... Hz. Muhammet'in Hakk'a yürümesinden sonra O'nun değerli mirasının Ali'de olması gerektiğine inanan Aleviler, Ali'yi sevmenin Hz. Muhammet'i ve Allah'ı sevmekle bir olduğuna inanırlar..."¹² İlgili sitede ortaya konulan bu bilgilerin çok açık ve anlaşılabilir mahiyette oldukları görülmektedir.

İncelediğimiz web siteleri dikkate alındığında Aleviliğin tarihinde Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'e yer ve-

ren anlayışlar olduğu gibi onu ve öğretisini yok sayan çevrelerin var olduğu da görülmektedir. Buradan hareketle genel itibarla ilgili sitelerde Aleviliğin oluşum süreciyle alakalı iki temel anlayışın ön plana çıktığı söylenebilir: **Birincisi**, Aleviliğin İslamiyet'le birlikte başladığı, Hz. Ali ve onun soyundan gelen imamlarla birlikte Aleviliğin oluştuğu şeklindeki görüştür. Buna göre Hz. Muhammed, ölümünden sonra damadı ve amcasının oğlu Hz. Ali'nin halife olmasını vasiyet etmiştir; ancak bu vasiyetin uygulanmamasıyla başlayan sürtüşmeler Hz. Ali'nin ve oğulları Hasan ile Hüseyin'in öldürülmesinin de içerisinde yer aldığı olaylarla devam etmiş ve İslamiyet'teki büyük ayrılık başlamıştır. Bir tarafta, Hz. Ali ve onun Ehl-i Beyt'ine bağlı olan insanlar ki bunlar Alevilerdir, diğer tarafta ise Muaviye ve onun oğlu tarafında yer alan-

lar, bunlar da Sünnilerdir.¹³ Burada Aleviliğin Hz. Ali ile başlatıldığı ve ona taraftar olma anlamında kullanıldığı, bir bakıma tarihî süreçle uyumlu bir Aleviliğin anlatıldığı görülmektedir. Aleviliğin oluşumu hakkında ortaya atılan **ikinci görüş** ise yukarıda da izaha çalışıldığı üzere- Aleviliğin bağdaştırmacı bir inanç olduğunun ön plana çıkarılması şeklindedir. Bu anlayışa göre "Orta Asya'dan göçe başlayan şaman Türkler, yüzyıllar süren bu göç esnasında karşılaştıkları yerlerdeki dinler ve kültürlerle birlikte Anadolu'ya gelirler. Anadolu'ya geldiklerinde burada bulunan yerli kültür ve dinlerin de etkisinin içinde bulunduğu bir ortak Anadolu sentezi oluştururlar, buna da Anadolu Aleviliği

12 http://www.karacaahmet.com/inside.asp?kategori=1&link_id=29&alt_id=1

13 <http://www.abkyol.nl/Alevilik/Aleviliginolsumu/index.html>,

denir. Bu oluşturulan sentezin içinde İslamiyet'in Şii unsurları ile birlikte, Zerdüşlük, Budizm, Mani dini, Yahudilik ve çoğunlukla da Şamanizm'in etkileri gözüktür. Orta Asya'nın Kam'ı Anadolu'da DEDE olur, davulu SAZ olur."¹⁴ Bu görüşü dile getirenler Aleviliğin sadece bir inanç değil aynı zamanda bir kültür, bir yaşam biçimi olduğuna, pek çok kültürü özümseyerek teşekkül ettiğine vurgu yaparlar; ancak Aleviliğin kökeninin bu şekilde olduğunu iddia edenler, elbette İslami figürlere ve özellikle Hz. Ali'ye yer vermezler. Bu anlayışın mensuplarına göre Anadolu Aleviliği ile İslamiyet arasında –diğer din ve kültürlerden olduğundan daha fazla –bir etkilenmenin vuku bulduğu söylenemez. Son dönemlerde Anadolu Aleviliğinin İslamiyet'ten farklı bir din olduğunu iddia eden marjinal bir zümrenin böyle bir zihniyete sahip oldukları göz ardı edilmemelidir.

Sonuç

Alevilere yönelik yayın yapan web sitelerinin Alevilik anlayışı ve özellikle Hz. Ali'ye biçilen rolün belirlenmeye çalışıldığı bu makalede, www.suhkulu.org, www.alevi.com, www.abkyol.nl, www.hubyar.org, www.alevibektasi.org, www.kara-caahmet.com, www.cemvakfi.org gibi siteler ele alınmıştır. Söz konusu internet sitelerinin önemli bir kısmında Hz. Ali'ye ve Ehl-i Bey'te yer verildiği; Allah, Muhammed ve Ali muhabbetinden söz edildiği, Ali ve onun soyundan gelenlerin fazilet ve üstünlüklerinin anlatıldığı tespit edilmiştir. Özellikle bazı sitelerde Hz. Ali'nin tarihî kişiliğinin ön plana çıkarıldığı, Hz. Peygamber yanındaki eşsiz konumuna, sahabe arasındaki üstün mevkiine ve ilminin büyüklüğüne dikkat çekildiği görülmüştür. Bununla birlikte az da olsa Hz. Ali'ye atıfta bulunmayan Aleviliğin tanımında ve tarihî gelişimde Hz. Ali ve Ehl-i Bey'te yer vermeyen siteler de vardır. Bunlar, Aleviliği bağdaştırmacı (senkretik) bir anlayış olarak sunmakta, İslamiyet'in yanı

sıra Budizm, Zerdüşlük, Maniheizm, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinlerden ve Anadolu'nun yerli kültürlerinden etkilendiğini kabul etmektedirler.

Doksanlı yıllardan itibaren Alevilik konusunda çok yoğun bir yayın sürecinin başladığına, işin ehli olmayan pek çok kimsenin bu sahada eser kaleme aldığına şahit olmaktayız. Bu yayınların önemli bir kısmı, Aleviliğin İslam içinde tasavvufi yönü ağır basan bir anlayış olduğunu, bu anlayış içinde Hz. Ali'nin çok seçkin bir mevkiinin bulunduğunu iza- ha çalışırken sayıları az olmakla birlikte sesleri gür çıkan küçük bir grubun Ali'siz bir Alevilik kurgusu içinde oldukları görülmektedir. Bu ikinci sınıf yazarların –genel itibarıyla- sosyalizmin iflasiyla boşa kalan Marksist ve ateist kimseler oldukları, Aleviliği yeniden keşfedip Alevi topluluklarını kendi fikirleri doğrultusunda yönlendirmeye ça-

ıştıkları anlaşılmaktadır. Bunlar, Alevi vatandaşlarımızın din konusunda- ki bilgilerinin sınırlı oluşunu da kendi lehlerinde kullanarak özellikle Ali'siz bir Alevilik anlayışının yaygınlık kazanması için uğraşmaktadırlar. Nitekim söz konusu anlayış, konuyla alakalı bazı kitap, dergi ve gazetelerin yanı sıra web sitelerinde de kendisini göstermektedir.

Hz. Ali ve tarihî kişiliğinin görmezlikten gelinerek Aleviliğin –farklı bir dinmiş gibi- yeniden inşa edilmesi tarihî hakikatlerle örtüşmeyen bir kurgudur. Bu anlayışı dile getirenlerin bilinçli bir şekilde Alevilikle İslamiyet'i ayırmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu sebeple Alevi vatandaşlarımızın söz konusu tehlikeye karşı uyanık olmaları ve gerekli tedbirleri almaları gerekir. Bu bağlamda İslam tarihini özgün kaynaklarından okuyup tahlil edebilecek, Türklerin İslamlaşma sürecini ve bu süreçte etkin olan sosyokültürel ve özellikle tasavvufi akımları objektif bir tarzda ortaya koyabilecek Alevi akademisyenlere ihtiyaç vardır. Hiç şüphesiz bu yolla ilim dünyasına kazandırılacak ciddi çalışmalar Alevilik konusundaki bilgi kirliliğini gidereceği gibi Aleviliğin asla İslam'dan ayrı düşünülmemeyeceğini de ortaya koyacaktır. ■

¹⁴ <http://www.abkyol.nl/Alevilik/Aleviliginolsumu/index.html>,